

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 796.01.1:351

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.32.01>

ДО ПИТАНЬ ПІДТРИМКИ НАЛЕЖНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ-МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Аносенков Анатолій Анатолійович,

orcid.org/0000-0001-6755-2916

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної та
спеціальної фізичної підготовки,
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Мукоїда Руслан Вікторович,

orcid.org/0000-0002-3505-3255

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної та
спеціальної фізичної підготовки,
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

У статті метою дослідження є виділення головних аспектів комплексної фізичної підготовки курсантів, що відповідає умовам сучасності, запропонування способів підвищення фізичної культури майбутніх працівників правоохоронних органів. Відповідно до цієї мети у статті було визначено поняття категорії здоров'я та чим воно характеризується. Виходячи із визначення категорії здоров'я, було з'ясовано поняття категорії здоровий спосіб життя. Було визначено, що поняття фізичної підготовки курсантів є комплексним та включає в себе дві складові: поточний фізичний стан та тактико-спеціальну підготовку.

Було зазначено, що актуальні освітні програми націлені на підтримання поточного фізичного стану майбутніх працівників правоохоронних органів, не приділяючи необхідної уваги формуванню ціннісних орієнтирів, які мотивували б майбутніх працівників до подальшого самостійного підтримання належної фізичної підготовки та ведення здорового способу життя.

У статті було висвітлено необхідність акцентувати увагу при розробці освітніх програм для вищих навчальних закладів, які готують курсантів-майбутніх працівників правоохоронних органів на тому факті, що в умовах сьогодення необхідним є формування у здобувачів вищої освіти ціннісних орієнтацій на підтримку належної фізичної форми та ведення здорового способу життя поза межами навчального процесу. Було запропоновано способи досягнення цілей із формування у курсантів культури ведення здорового способу життєдіяльності.

У дослідженні було з'ясовано поняття тактико-спеціальної підготовки та було встановлено, що воно є комплексним. Відповідно до цього, тактико-спеціальна підготовка включає в себе: а) спеціальну фізичну підготовку, яка покликана навчити ефективно використовувати фізичну силу при проведенні певних тактичних прийомів на виконання відповідних задач; б) психологічну підготовку; в) тактичну підготовку, яка являє собою вивчення тактичних прийомів, типових алгоритмів дій в екстремальних ситуаціях, які можуть виникати під час несення служби співробітниками правоохоронних органів.

Ключові слова: фізична підготовка, тактико-спеціальна підготовка, здоровий спосіб життя, правоохоронні органи, система освіти, курсанти.

TOWARDS THE ISSUE ON SUPPORTING THE PROPER PHYSICAL TRAINING OF CADETS-FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS

Anosienkov Anatolii Anatoliyovych,
orcid.org/0000-0001-6755-2916
Candidate of Law Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Tactical-Special and Special Physical
Training
(Odessa State University of Internal
Affairs,
Odesa, Ukraine)

Mukoida Ruslan Victorovich,
orcid.org/0000-0002-3505-3255
Candidate of Law Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Tactical-Special and Special Physical
Training
(Odessa State University of Internal
Affairs,
Odesa, Ukraine)

In the article, the purpose of the research is to highlight the main aspects of the complex physical training of cadets, which meets the conditions of modern times, to propose ways to improve the physical culture of future law enforcement officers. In accordance with this goal, the article defined the concept of the category of health and what characterizes it. Based on the definition of the category of health, the concept of the category of healthy lifestyle was clarified. It was determined that the concept of physical training of cadets is a complex thing and includes two components: current physical condition and special-tactical training.

It was stated that current educational programs are aimed at maintaining the current physical condition of future law enforcement officers, without paying the necessary attention to the formation of value guidelines that would motivate future employees to further independently maintain proper physical training and lead a healthy lifestyle.

The article highlighted the need to focus attention when developing educational programs for higher educational institutions that prepare future law enforcement officers on the fact that in today's conditions, it is necessary to form value orientations among to maintain proper physical shape and maintain a healthy lifestyle life outside the educational process. Ways to achieve the goals of forming a healthy lifestyle habits among the cadets were proposed.

The article clarified the concept of special-tactical training and established that it is complex. Accordingly, special-tactical training includes: a) special physical training, which is designed to teach how to effectively use physical force when carrying out certain tactical techniques for the performance of relevant tasks; b) psychological training; c) tactical training, which is the study of tactical techniques, typical algorithms of actions in extreme situations that may arise during the duty of law enforcement officers.

Key words: physical training, special-tactical training, healthy lifestyle, law enforcement agencies, educational system, cadets.

Актуальність теми дослідження зумовлюється тим, що сучасний рівень українського суспільства та цінності, сформовані ним в рамках обраного курсу розвитку висувають високі вимоги до підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів. Наразі освітні програми націлені на підтримання поточного фізичного стану майбутніх працівників правоохоронних органів, не приділяючи необхідної уваги формуванню ціннісних орієнтирів, які мотивували б майбутніх працівників до подальшого самостійного підтримання належної фізичної підготовки та ведення здорового способу життя. Слід наголосити, що правозастосовна діяльність, із якою більшість курсантів планують пов'язати своє життя, вимагає від працівників здатності швидко реагувати на нестандартні ситуації та ефективно діяти відповідно до обставин, що склалися. З огляду на це, постає необхідним дослідження питань щодо формування під час навчання у вищому навчальному закладі мотиваційно-ціннісних орієнтацій націлених на підтримання належного рівня фізичної підготовки та ведення здорового способу життя.

Актуальним залишається питання необхідності впровадження навчальних програм у закладах вищої освіти, які б сприяли формуванню у курсантів мотиваційно-ціннісних орієнтирів на ведення здорового способу життя, бо найкращою базою для здобуття спеціальних тактичних навичок є здоровий організм із достатнім рівнем фізичних показників. Виходячи із цього, окреслюється необхідність комплексного підходу до підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів, а саме розвитку культури ведення здорового способу життя поза навчальним процесом та активне навчання із тактико-спеціальної підготовки.

Метою дослідження є виділення головних аспектів комплексної фізичної підготовки курсантів, що відповідає умовам сучасності, запропонування способів підвищення фізичної культури майбутніх працівників правоохоронних органів. Відповідно до мети, завданнями дослідження є: визначення категорії здоровий спосіб життя, визначення ефективних способів розвитку у курсантів мотиваційних орієнтирів для підтримання здорового способу життя, з'ясування поняття тактичної підготовки та головних її складових.

Тим або іншим аспектам в області фізичної культури молоді приділяли увагу такі вчені: в області філософії: Е. Бахтель, Е. Бабаян; в області психології: Н. Максимова,

В. Бітенський, Б. Херсонський; в області соціології: Н. Мірошніченко, А. Міллер, С. Таратухін. Аналізуючи їх дослідження, очевидним стає те, що у сучасного покоління молоді не сформовано спонукань щодо підтримання здорової життєдіяльності. Критичним цей факт є для майбутніх працівників правоохоронних органів, зокрема співробітників органів Національної поліції, які знаходяться на вістрі правозастосування, що вимагає від них належної фізичної підготовки для адекватного та своєчасного реагування на несподівані ситуації.

Виклад основного матеріалу. У випадку курсантів, які у майбутньому будуть займати посади в органах Національної поліції, фізична активність може стати елементом їх повсякденної діяльності після закінчення вищого навчального закладу, тому доцільно вести мову про те, що завданням закладу освіти, що готує курсантів є не лише викладання на заняттях із тактичної підготовки окремих тактичних прийомів, їх відпрацювання та підтримання поточного задовільного фізичного стану особи, а й формування у курсантів культури ведення здорового способу життєдіяльності поза навчальним процесом. Це дасть змогу формувати кадри із здатністю до самостійної підтримки належної фізичної форми, що в свою чергу покращить основу для подальшого засвоєння положень тактико-спеціальної підготовки.

Питання фізичної підготовки курсантів слід розглядати крізь призму майбутніх специфічних завдань, які будуть виконуватися ними в ході несення служби. Відповідно до цього, слід розділити підготовку курсантів на загальний фізичний стан та на тактико-спеціальну підготовку.

Для ефективного підвищення культури ведення здорового способу життя курсантами поза межами навчального процесу, до питання слід підійти з аксіологічної точки зору, а саме: визначити місце, яке відведено підтриманню здорової життєдіяльності в сукупності ціннісних орієнтирів сучасної молоді. Крім цього, слід визначитися із поняттям здорового способу життя, ідея ведення якого в подальшому буде культивуватися серед курсантів.

Сучасна вітчизняна наукова література закріплює думку щодо визначення поняття здоров'я, яка зазначає, що здоров'я являє собою взаємодію соціальних та біологічних чинників, а саме вплив навколишнього середовища, що опосередковується регулятивними системами організму та його специфічними функціями [1]. Відповідно до цього, категорія «здоровий спосіб життя», яка характеризується буттям людини може бути визначена як спосіб життєдіяльності, за якого особою підтримується оптимальний стан свого здоров'я. Слід додати, що ця категорія охоплює всі сфери життєдіяльності людини, а саме: працю, дозвілля, повсякденний побут тощо [2]. З огляду на таке визначення, стає зрозумілим необхідність адаптації освітніх програм та умов навчання у вищих навчальних закладах до підходу, який має на увазі стимулювання підтримання курсантами здорового способу життя й у повсякденному житті. На даний момент українська система освіти не приділяє достатньої уваги зазначеному питанню, зводячи концепцію підтримання здорової життєдіяльності лише до виконання певних вправ під час занять в освітніх закладах. Наразі наявна невідповідність між вимогами сьогодення щодо наявності у курсантів компетенцій, навичок із підтримання здорової життєдіяльності й рівнем розробленості програм та методів формування у курсантів знань, практичних вмінь щодо підтримки здорового способу життя та мотиваційної складової використовувати зазначенні знання та навички [3].

Виходячи із зазначеного, вбачається доцільним впровадження в освітню систему програм, присвячених індивідуальному здоров'ю людини, культурі ведення здорового способу життєдіяльності. Крім цього, в рамках підходу, коли підтримання належної фізичної форми та ведення здорового способу життєдіяльності повинно стати

чистиною повсякденного життя курсантів велику роль, крім освітньої бази, відіграє мотиваційний аспект, який є чинником практичного застосування знань, отриманих в закладі освіти. З огляду на це, постає необхідність впровадження у навчальні програми, крім теоретичного аспекту, який буде закладати основні знання щодо компетенцій в області ведення здорового способу життя ще й практичний, який буде закріплювати ідею використання теоретичних знань із підтримання задовільної фізичної форми серед цінностей курсантів [4].

У контексті спонукання курсантів до самостійного підтримання належної фізичної форми та ведення здорового способу життя вбачається доцільним системний підхід в рамках якого, до освітніх програм слід включити: по-перше, перед виконанням практичних вправ, що створюють навантаження на відповідні групи м'язів, стисле викладення курсантам теоретичного матеріалу щодо поточного тренування. Це дасть можливість виробити у курсантів усвідомлений підхід до вправ, які виконуються, що в свою чергу покращить результати вправ та зменшить ризики травматизму. По-друге, доцільним є регулярне проведення спортивних командних ігор серед курсантів та організація змагань між групами та всередині груп курсантів [5]. Під час участі в подібних заходах особи мають змогу об'єктивно порівнювати свої фізичні дані з іншими учасниками, відстежувати прогрес своєї фізичної підготовки, а головне: виробити логічний зв'язок між дією (виконання фізичних вправ, дотримання здорового харчування, відмова від шкідливих звичок тощо) та наслідком – покращення персональних спортивних результатів, покращення свого положення серед учасників своєї команди тощо. На цьому етапі можна вести мову про появу мотивації щодо додаткових занять спортом та дотримання здорового способу життя поза межами навчального процесу. З огляду на це, доцільно вжити певних заходів щодо забезпечення курсантів вищого навчального закладу засобами та знаряддями для підтримання певного рівня фізичної активності, а саме: оснастити студентський гуртожиток спортивними тренажерами та надати вільний доступ до них, визначити зони для встановлення інвентарю для спортивних ігор, визначити розклад спортивних змагань, які можуть проводитися у вільний від навчання час за ініціативою курсантів.

Другою складовою комплексної підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів є тактико-спеціальна підготовка.

Оскільки майбутня професійна діяльність курсантів буде часто пов'язана із ризиком та нестандартними ситуаціями, вбачається необхідною здатність адекватно оцінити обстановку, що склалася та оперативно на неї відреагувати. Зазначені ситуації переважно характеризуються: а) наявністю обставин, які загрожують життю та здоров'ю працівника правоохоронного органу, оточуючим особам; б) наявністю часових обмежень щодо оцінки обстановки, прийняття рішення та його виконання; в) наявністю персональної відповідальності за свої дії. З огляду на зазначене, очевидним є необхідність наявності у співробітників правоохоронних органів, крім задовільного рівня загальної фізичної підготовки ще й спеціальних компетенцій щодо поведінки себе в нестандартних ситуаціях. Тактико-спеціальна підготовка або підготовленість курсантів до дій в нестандартних ситуаціях може бути визначена як здатність ефективно діяти в умовах стресу та небезпеки, дотримуючись умов правомірності, орієнтуючись на певні існуючі алгоритми вирішення тактичних завдань в певній типовій оперативній обстановці [6]. Від рівня тактико-спеціальної підготовки залежить швидкість та ефективність виконання завдання або досягнення певної мети.

Як було визначено раніше, тактико-спеціальна підготовка на рівні із фізичною підготовкою є складовою загальної підготовки майбутніх співробітників правоохоронних

органів. Вона в свою чергу теж являє собою комплексне явище, яке в рамках навчальних програм освітніх закладів охоплює певну кількість дисциплін, покликаних на підготовку курсантів до певних алгоритмів дій, націлених на вирішення певних задач в умовах екстремальних ситуацій. Основними складовими тактико-спеціальної підготовки курсантів є: а) спеціальна фізична підготовка, яка покликана навчити ефективно використовувати фізичну силу при проведенні певних тактичних прийомів на виконання відповідних завдань; б) психологічна підготовка. Зважаючи на те, що курсанти-майбутні працівники правоохоронних органів будуть знаходитись на вістрі правозастосування та кожного дня стикатися із стресом та психологічним тиском, необхідним у тактико-спеціальній підготовці є психологічний аспект. Він являє собою сформовані на належному рівні психологічні, морально-вольові якості та ціннісні орієнтири, які б дали змогу ефективно приймати рішення та діяти в умовах стресу та психологічних навантажень; в) тактична підготовка, яка являє собою вивчення тактичних прийомів, типових алгоритмів дій в екстремальних ситуаціях, які можуть виникати під час несення служби співробітниками правоохоронних органів. Відповідно, володіючи базовими навичками та тактичними прийомами реагування на ті чи інші обставини, майбутні співробітники правоохоронних органів матимуть змогу адаптувати їх під конкретні реалії та ефективно застосовувати.

Тактико-спеціальна підготовка є системою, яка в подальшому для курсантів буде слугувати дієвим інструментом вирішення професійних завдань. З огляду на це, вбачається необхідність системного викладання елементів тактико-спеціальної підготовки, що дасть змогу сформулювати комплексі знання, вміння та навички для подолання викликів професійної діяльності співробітника правоохоронних органів.

Висновки. Сьогодення висуває високі вимоги щодо фізичної підготовки працівників правоохоронних органів. Динамічна зміна правовідносин та напружена ситуація у державі вимагають від співробітників правоохоронних органів здатності швидко та ефективно приймати рішення в умовах психологічного тиску та стресу. Відповідно до цього, закладам освіти слід комплексно підходити до побудови освітніх програм відповідно до яких проходитиме процес навчання курсантів.

Вважаємо, що фізичну підготовку курсантів доцільно поділити на загальний фізичний стан та на тактико-спеціальну підготовку.

Розуміння поняття категорії загального фізичного стану базується на понятті здорового способу життя, який являє собою спосіб життєдіяльності, за якого особою підтримується оптимальний стан свого здоров'я. Загальний фізичний стан та його підтримка на належному рівні є важливою задачею для навчальних закладів з огляду на те, що він слугує базою для тактико-спеціальної підготовки. Враховуючи те, що від фізичного стану прямо залежить якість та ефективність виконання співробітниками правоохоронних органів тактичних завдань, необхідним вбачається формування у курсантів культури ведення здорового способу життєдіяльності поза навчальним процесом. Це дасть змогу формувати кадри із здатністю до самостійної підтримки належної фізичної форми, що в свою чергу покращить основу для подальшого засвоєння положень тактико-спеціальної підготовки.

Для формування у курсантів ціннісних орієнтирів на підтримання здорового способу життя, в рамках системного підходу до розробки навчальних програм у них слід включити: по-перше, перед виконанням практичних вправ, що створюють навантаження на відповідні групи м'язів, стисле викладення курсантам теоретичного матеріалу щодо поточного тренування, по-друге, регулярне проведення спортивних командних ігор серед курсантів та організацію змагань між групами та всередині груп курсантів, по-третє, забезпечення курсантів вищого навчального закладу засобами та

знароддями для підтримання певного рівня фізичної активності поза навчальним процесом.

Наступним важливим аспектом загального фізичного стану є тактико-спеціальна підготовка курсантів. Вона являє собою здатність ефективно діяти в умовах стресу та небезпеки, дотримуючись умов правомірності, орієнтуючись на певні існуючі алгоритми вирішення тактичних завдань в певній типовій оперативній обстановці. Тактико-спеціальна підготовка складається із низки елементів, а саме: а) спеціальна фізична підготовка, яка покликана навчити ефективно використовувати фізичну силу при проведенні певних тактичних прийомів на виконання відповідних задач; б) психологічна підготовка; в) тактична підготовка, яка являє собою вивчення тактичних прийомів, типових алгоритмів дій в екстремальних ситуаціях, які можуть виникати під час несення служби співробітниками правоохоронних органів.

Отже, фізична підготовка курсантів є комплексним явищем, яке включає в себе поточний фізичний стан та тактико-спеціальну підготовку, що вимагає системного підходу до розробки освітніх програм в цій сфері. Це в свою чергу, в майбутньому дасть змогу сформувати кадри правоохоронних органів, які будуть здатні динамічно реагувати на зміну суспільних відносин та ефективно протистояти викликам, які будуть поставати під час їх професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Суценок Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини / Запоріж. держ. ун-т. Запоріжжя, 1999. 308 с.
2. Бойко Ю. С. Формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук. Умань, 2015. 268 с.
3. Аносенков А., Мукоїда Р. Фізична підготовка як засіб готовності до виконання професійних завдань. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : Матеріали: VIII міжнар. науково-практ. конф., м. Дніпро, 15 берез. 2024 р. Дніпро, 2024. С. 144–145.
4. Сивохоп Я.М. Основні підходи щодо формування навичок здорового способу життя учнівської молоді. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. № 18. 2010 р. С. 94–98.
5. Аносенков А. Формування культури здорового способу життя у здобувачів вищої освіти МВС України. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : Матеріали: VIII міжнар. науково-практ. конф., м. Дніпро, 15 берез. 2024 р. Дніпро, 2024. С. 162–163.
6. Шевченко Т.В. Екстремальні умови під час виконання повноважень поліцейськими та їх вплив на гарантування особистої безпеки поліцейського. *Право і суспільство*. 2017. С. 135–139.
7. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16> (дата звернення: 21.02.2024).
8. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 21.02.2024).